

ĐÀO TẠO, BỒI DƯỠNG LÝ LUẬN CHÍNH TRỊ CHO ĐỘI NGŨ CÁN BỘ LÃNH ĐẠO, QUẢN LÝ - TỪ THỰC TIỄN TỈNH ĐỒNG NAI

TS. VŨ THỊ NGHĨA^(*)
TS. NGUYỄN THỊ HẰNG^(**)

Ngày nhận bài: 29/12/2022 Ngày thẩm định: 09/01/2023 Ngày duyệt đăng: 20/02/2023

Tóm tắt: Đào tạo, bồi dưỡng lý luận chính trị cho đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý là một trong những nhiệm vụ quan trọng của Đảng, các cấp ủy đảng nhằm xây dựng đội ngũ cán bộ đủ phẩm chất, năng lực, uy tín ngang tầm nhiệm vụ. Văn kiện Đại hội Đảng bộ tỉnh Đồng Nai khóa XI, nhiệm kỳ 2020 - 2025 xác định: “Tập trung xây dựng đội ngũ cán bộ các cấp, nhất là người đứng đầu đủ phẩm chất, năng lực, lối sống mẫu mực và uy tín, ngang tầm nhiệm vụ”. Bài viết phân tích thực tiễn công tác đào tạo, bồi dưỡng lý luận chính trị cho đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý tỉnh Đồng Nai và đề xuất một số giải pháp đổi mới công tác đào tạo, bồi dưỡng lý luận chính trị cho đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý góp phần thực hiện thắng lợi Nghị quyết Đại hội Đảng bộ Tỉnh về xây dựng Đảng trong sạch, vững mạnh về tổ chức.

Từ khóa: cán bộ lãnh đạo, quản lý; đào tạo, bồi dưỡng; Đồng Nai

Sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh rất coi trọng và thường xuyên quan tâm đến công tác giáo dục lý luận chính trị cho đội ngũ cán bộ, đảng viên. Trong tác phẩm *Sửa đổi lối làm việc* (năm 1947), Người viết: “Lý luận như cái kim chỉ nam, nó chỉ phương hướng cho chúng ta trong công việc thực tế. Không có lý luận thì lúng túng như nhắm mắt mà đi⁽¹⁾”; “Đảng muốn vững thì phải có chủ nghĩa làm cốt, trong đảng ai cũng phải hiểu, ai cũng phải theo chủ nghĩa ấy. Đảng mà không có chủ nghĩa cũng như người không có trí khôn, tàu không có bàn chỉ nam⁽²⁾”.

Thấm nhuần quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh, những năm qua, Ban Thường vụ Tỉnh ủy Đồng Nai luôn chú trọng lãnh đạo, chỉ đạo nâng cao chất lượng đào tạo, bồi dưỡng lý luận chính trị cho đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý các cấp. Đặc biệt, sau khi Bộ Chính trị ban hành Quy định số 164-QĐ/TW ngày 01/02/2013 về chế độ bồi dưỡng, cập nhật kiến thức đối với cán bộ lãnh đạo, quản lý các cấp với mục đích đề đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý các cấp luôn được cập nhật kiến thức mới, kỹ năng lãnh đạo quản lý khoa học, tiếp cận kịp thời các thông tin mới, tạo tiền đề cho các chức danh lãnh đạo, quản lý có cơ sở lý luận, bám sát thực tiễn, nâng cao chất lượng đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý đáp ứng yêu cầu, nhiệm vụ trong thời kỳ mới. Hằng năm, tỉnh ủy Đồng Nai đều ban hành kế hoạch triển khai thực hiện nghiêm túc và chất lượng Quy định này.

(*) Trường Chính trị tỉnh Đồng Nai

(**) Học viện Chính trị khu vực II, Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

1. Thực tiễn đào tạo, bồi dưỡng lý luận chính trị cho cán bộ lãnh đạo, quản lý tỉnh Đồng Nai

Từng nhiệm kỳ, từng năm, căn cứ vào nguồn cán bộ quy hoạch, Tỉnh ủy và Ủy ban nhân dân tỉnh đều xây dựng chương trình, kế hoạch đào tạo, bồi dưỡng đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý các cấp. Công tác đào tạo, bồi dưỡng nói chung, đào tạo, bồi dưỡng lý luận chính trị nói riêng đều thực hiện đúng, hiệu quả theo chương trình, kế hoạch đề ra. Quan điểm của Tỉnh ủy Đồng Nai đối với công tác đào tạo, bồi dưỡng lý luận chính trị cho đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý của địa phương là phải thường xuyên đổi mới hình thức, phương pháp; công tác triển khai học tập nghị quyết phải thực hiện kịp thời, nghiêm túc, đồng bộ; tổ chức thường xuyên, bài bản việc cập nhật kiến thức mới nhằm nâng cao nhận thức chính trị, tư tưởng, đạo đức, lối sống, năng lực công tác cho đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý các cấp. Từ năm 2015 - 2020, toàn tỉnh đã có “gần 20 nghìn lượt cán bộ được cử đi đào tạo, bồi dưỡng về lý luận chính trị, 1.500 cán bộ được cử tham gia các lớp hoàn chỉnh cao cấp lý luận chính trị, cao cấp lý luận chính trị, cử nhân và bồi dưỡng nghiệp vụ công tác Đảng, đoàn thể”⁽³⁾. Riêng nhiệm kỳ 2020 - 2025, Tỉnh ủy còn xây dựng Đề án đào tạo, bồi dưỡng đội ngũ cán bộ đương chức và quy hoạch chức danh thuộc diện Ban Thường vụ Tỉnh ủy quản lý giai đoạn 2022 - 2025 và những năm tiếp theo. Đề án đang trong giai đoạn hoàn thiện sau khi lấy ý kiến các cơ quan chức năng trong tỉnh và sẽ được triển khai thực hiện trong năm 2023.

Thực tế cho thấy, đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý của tỉnh Đồng Nai qua đào tạo, bồi dưỡng đã được nâng cao trình độ lý luận chính trị; khả năng tiếp thu và vận dụng đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước, kiến thức về chuyên môn, nghiệp vụ, đáp ứng tốt hơn những đòi hỏi của thực tiễn. Vì vậy, đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý của

Tỉnh được bảo đảm về số lượng và chất lượng, đảm nhiệm thành công mọi nhiệm vụ.

Tuy nhiên, chất lượng công tác đào tạo, bồi dưỡng lý luận chính trị, cập nhật kiến thức mới cho đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý của Đảng bộ tỉnh Đồng Nai thời gian qua còn nhiều hạn chế. Đại hội Đảng bộ tỉnh khóa XI (nhiệm kỳ 2020 - 2025) đã thẳng thắn đánh giá: “Công tác đào tạo, bồi dưỡng cán bộ có mặt chưa đảm bảo được yêu cầu, nhất là đào tạo về trình độ lý luận chính trị”⁽⁴⁾ dẫn đến “tính chủ động của một số cấp ủy, tổ chức đảng và năng lực quản lý, điều hành ở một số cấp chính quyền, ngành còn hạn chế; trình độ tham mưu, thực thi nhiệm vụ của một số cán bộ sở, ngành, địa phương còn chưa đáp ứng được yêu cầu công việc; đội ngũ cán bộ ở một số địa phương, đơn vị năng lực còn hạn chế, tinh thần trách nhiệm chưa cao trong lãnh đạo, chỉ đạo, điều hành thực hiện nhiệm vụ. Công tác nắm tình hình, dự báo xu thế và chủ động tham mưu có việc chưa đáp ứng yêu cầu phát triển trong điều kiện có nhiều thay đổi”⁽⁵⁾. Riêng đội ngũ cán bộ thuộc diện Ban Thường vụ Tỉnh ủy trực tiếp quản lý chưa thực sự mạnh, chưa có sự đồng đều giữa các cấp, các ngành, năng lực, kỹ năng, tư duy khoa học, khả năng dự báo đề xuất những vấn đề chiến lược dài hạn của một số cán bộ chưa theo kịp với sự phát triển chung hiện nay. Thậm chí “Một bộ phận cán bộ, đảng viên trong đó có cán bộ lãnh đạo, quản lý ở các cấp chưa thực sự nêu gương trong học tập, nghiên cứu lý luận chính trị, các chủ trương, nghị quyết của Đảng; thiếu tu dưỡng, rèn luyện đạo đức, lối sống, vi phạm kỷ luật Đảng và pháp luật Nhà nước, gây bức xúc trong dư luận xã hội, làm ảnh hưởng đến uy tín của Đảng bộ”⁽⁶⁾.

2. Giải pháp tăng cường đào tạo, bồi dưỡng lý luận chính trị cho cán bộ lãnh đạo, quản lý tỉnh Đồng Nai

Trong thời gian tới, để nâng cao chất lượng đào tạo, bồi dưỡng lý luận chính trị, cập nhật kiến thức mới cho đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý các cấp của Tỉnh, góp phần xây dựng

đội ngũ cán bộ có phẩm chất chính trị vững vàng, năng lực tư duy khoa học, sáng tạo... đáp ứng yêu cầu, nhiệm vụ trong giai đoạn mới, *Đảng bộ tỉnh Đồng Nai cần triển khai một số giải pháp sau:*

Một là, đổi mới nội dung chương trình, phương pháp đào tạo, bồi dưỡng lý luận chính trị

Nghị quyết số 32-NQ/TW ngày 26/5/2014 của Bộ Chính trị về *tiếp tục đổi mới, nâng cao chất lượng công tác đào tạo, bồi dưỡng lý luận chính trị cho cán bộ lãnh đạo, quản lý* đã chỉ ra: Việc mở rộng quy mô đào tạo, bồi dưỡng chưa gắn liền với nâng cao chất lượng. Nội dung, chương trình đào tạo, bồi dưỡng chậm được đổi mới, bổ sung, cập nhật còn trùng lặp, chưa đáp ứng yêu cầu nâng cao năng lực hoạt động thực tiễn, rèn luyện tư tưởng chính trị, đạo đức, phong cách lãnh đạo, quản lý. Phương pháp giảng dạy, học tập chậm đổi mới, nặng về truyền đạt kiến thức, chưa phát huy được tính tích cực, sáng tạo của học viên... Quản lý đào tạo còn có mặt hạn chế, nhất là quản lý tự học của học viên. Chất lượng đội ngũ giảng viên còn có mặt hạn chế. Vì vậy, tại Đại hội lần thứ XIII, Đảng nhấn mạnh: “đổi mới căn bản nội dung chương trình, phương pháp giáo dục lý luận chính trị theo hướng khoa học, sáng tạo, hiện đại và gắn lý luận với thực tiễn”⁽⁷⁾ nhằm khắc phục cả nội dung chương trình, phương pháp đào tạo, bồi dưỡng đồng thời đáp ứng yêu cầu, đòi hỏi của thực tiễn đất nước sau hơn 35 năm đổi mới phải bổ sung, cập nhật cho phù hợp với tình hình. Theo đó, việc bồi dưỡng lý luận chính trị, cập nhật kiến thức mới cho cán bộ, đảng viên, nhất là cán bộ lãnh đạo chủ chốt, khắc phục lối suy nghĩ và làm việc lạc hậu, xáo mòn, khắc phục tình trạng chỉ coi trọng đào tạo mà xem nhẹ công tác bồi dưỡng “đưa việc bồi dưỡng lý luận chính trị, cập nhật kiến thức mới cho cán bộ, đảng viên, nhất là cán bộ lãnh đạo, quản lý chủ chốt các cấp đi vào nền nếp, nâng cao chất lượng, hiệu quả và phù hợp với từng đối tượng”⁽⁸⁾.

Trên cơ sở chủ trương, quan điểm của Đảng về công tác đào tạo, bồi dưỡng lý luận chính

trị, thời gian tới, đổi mới nội dung, chương trình, phương pháp đào tạo, bồi dưỡng cán bộ lãnh đạo, quản lý của Đồng Nai cần theo hướng:

- Về nội dung đào tạo, bồi dưỡng

Phần lớn cán bộ lãnh đạo, quản lý tham gia các chương trình đào tạo, bồi dưỡng lý luận chính trị là những cán bộ, công chức đạt chuẩn ở những trình độ nhất định, đã qua thực tiễn, có nhiều kinh nghiệm công tác, có khả năng tự học, tự nghiên cứu, phân tích đánh giá vấn đề. Vì vậy, nên định hướng nội dung học tập, nghiên cứu, nêu vấn đề, tình huống và hướng dẫn, gợi mở, đối thoại để rèn luyện phương pháp, kỹ năng giải quyết vấn đề, xử lý tình huống. Chú trọng phương châm đổi mới là lý luận liên hệ thực tiễn, bảo đảm tính khoa học, phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo, độc lập suy nghĩ của người học.

Ngoài nội dung, chương trình theo hướng dẫn của Ban Tuyên giáo Trung ương, Học viện Chính trị Quốc gia Hồ Chí Minh, Trường Chính trị tỉnh Đồng Nai cần kịp thời cập nhật nội dung các nghị quyết, chỉ thị, kết luận của Đảng, nghị quyết, chỉ thị, chương trình công tác của Tỉnh ủy, cấp ủy. Ngoài các chuyên đề lý thuyết trên lớp, nên tổ chức cho học viên tham quan thực tế tại bảo tàng, nhà truyền thống, di tích văn hóa, lịch sử, các xã đạt chuẩn nông thôn mới nâng cao, kiểu mẫu... Từ đó, nâng cao kiến thức thực tế cho học viên.

Riêng các chương trình cập nhật kiến thức mới dành cho cán bộ lãnh đạo, quản lý thuộc diện ban thường vụ huyện, thành ủy quản lý nên giao cho trường Chính trị phụ trách để đảm bảo đúng chức năng của trường Chính trị về công tác đào tạo, bồi dưỡng theo Quyết định số 6468-QĐ/HVCTQG ngày 21/12/2021 của Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh, đồng thời bảo đảm tính chuyên nghiệp và chất lượng của đội ngũ báo cáo viên. Trường Chính trị cần tham mưu cho Tỉnh ủy tổ chức triển khai chương trình bồi dưỡng cập nhật kiến thức cho cán bộ thuộc diện Ban Thường vụ huyện ủy, thành ủy trực thuộc tỉnh và tương đương

quản lý (đối tượng 4). Chương trình phải bồi dưỡng, cập nhật những nghiên cứu mới về chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh và kiến thức về lý luận chính trị; những vấn đề mới trong đường lối lãnh đạo của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước; kiến thức mới về khoa học lãnh đạo, quản lý, kinh nghiệm về công tác xây dựng Đảng, chính quyền; cập nhật những nội dung mới trong Văn kiện Đại hội lần thứ XIII của Đảng, Đại hội đại biểu Đảng bộ tỉnh khóa XI, trang bị, bổ sung một số kỹ năng lãnh đạo, quản lý và xây dựng tầm nhìn, tư duy lãnh đạo; khả năng nắm bắt, tổng kết, giải quyết những vấn đề mới đặt ra trong thực tiễn để tiếp tục hoàn thiện kỹ năng lãnh đạo và năng lực điều hành của cán bộ. Nội dung và chương trình bồi dưỡng phải bảo đảm theo quy định của Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh, đáp ứng các vấn đề lý luận và thực tiễn mà công tác lãnh đạo, quản lý đang cần luận chứng, phân tích, lý giải. Nội dung chương trình từng năm phải có sự điều chỉnh, cập nhật thông tin mới. Khung chương trình được bố trí thời gian hợp lý. Đội ngũ giảng viên, báo cáo viên phải là những chuyên gia vừa chuyên sâu về kiến thức lý luận vừa am hiểu về các vấn đề thực tiễn, có năng lực trình bày, thuyết giảng, đối thoại, thảo luận.

- Phương pháp đào tạo, bồi dưỡng

Tùy theo đặc thù của từng môn học, từng đối tượng người học có thể lựa chọn các phương pháp phù hợp, vận dụng các phương pháp giảng dạy tiên tiến kết hợp sử dụng các công cụ, phương tiện giảng dạy hiện đại. Việc đổi mới phương pháp giảng dạy cần tiếp tục được đẩy mạnh theo phương châm lấy người học làm trung tâm, giảm tải phần lý thuyết, tăng kỹ năng thực hành, đặc biệt là kỹ năng lãnh đạo, quản lý, giải quyết tình huống từ thực tiễn đặt ra, trao đổi thông tin hai chiều, tạo không khí thoải mái, cởi mở nhằm phát huy tính tích cực, chủ động của người học. Tăng cường ứng dụng công nghệ thông tin vào giảng dạy góp phần làm phong phú thêm bài giảng và hấp dẫn người nghe. Bên cạnh đó, thường xuyên

thực hiện dự giờ, trao đổi rút kinh nghiệm, lấy phiếu đánh giá, nhận xét của học viên cho từng giảng viên và bài giảng; tổ chức cho học viên góp ý về công tác quản lý, tổ chức lớp học... nhằm giúp giảng viên trau dồi, tích lũy thêm kinh nghiệm trong chuẩn bị giáo án, phương pháp giảng dạy, quản lý học viên.

Hai là, tăng cường công tác quản lý học viên, khắc phục tình trạng lười học, ngại học lý luận chính trị

Để nâng cao chất lượng đào tạo, bồi dưỡng cần quan tâm đến công tác quản lý học viên, tăng cường công tác thanh tra các lớp học nhằm khắc phục tình trạng lỏng lẻo về kỷ luật và kiên quyết không để tình trạng học viên học theo kiểu “đánh trống ghi tên” mà vẫn được thi và cấp bằng. Mỗi cán bộ, đảng viên phải nhận thức và thấm nhuần tư tưởng về học tập suốt đời, học đi đôi với hành, lý luận gắn với thực tiễn, gắn học tập với rèn luyện phẩm chất đạo đức, tư cách, lối sống, mỗi cán bộ đảng viên xác định học tập là nhu cầu tự thân để phục vụ công việc... Đồng thời, các cơ quan, đơn vị có cán bộ đi học cần tạo điều kiện về thời gian cho cán bộ, gắn kết chặt chẽ với nhà trường để quản lý cán bộ trong quá trình tham gia các khoá đào tạo, bồi dưỡng và hỗ trợ kinh phí trong điều kiện có thể giúp cán bộ phấn khởi, an tâm học tập.

Ba là, củng cố, nâng cao chất lượng đội ngũ giảng viên và báo cáo viên, hiệu quả hoạt động của giảng viên Trường Chính trị

Bất cứ lĩnh vực đào tạo nào cũng vậy, trình độ, năng lực của người thầy là vô cùng quan trọng. Đối với giảng dạy lý luận chính trị - một hoạt động vừa cung cấp thế giới quan khoa học, củng cố niềm tin cộng sản, vừa giúp người học có những kiến thức chính trị, xã hội cơ bản để phục vụ nhiệm vụ chính trị của Đảng, Nhà nước và nhân dân giao phó, đòi hỏi đội ngũ giảng viên phải thường xuyên nâng cao trình độ, năng lực, phẩm chất đạo đức, bản lĩnh chính trị. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã từng dạy, công tác huấn luyện cán bộ, nhất là

huấn luyện lý luận là nhiệm vụ vô cùng khó khăn nên “phải lựa chọn rất cẩn thận những nhân viên phụ trách việc huấn luyện đó”⁽⁹⁾. Tại Đại hội lần thứ XIII, Đảng khẳng định: “tập trung xây dựng, củng cố, thường xuyên bồi dưỡng nâng cao phẩm chất, năng lực của đội ngũ giảng viên chính trị, báo cáo viên” và “kiện toàn, nâng cao hiệu quả hoạt động của hệ thống các trường chính trị”⁽¹⁰⁾. Theo đó, Trường Chính trị phải xác định đúng vai trò cơ quan đào tạo cán bộ của Đảng; chú trọng xây dựng đội ngũ giảng viên có kiến thức sâu, rộng về lý luận, am tường về thực tiễn, có kỹ năng sư phạm tốt, khắc phục tình trạng giảng viên chỉ giảng sâu phần lý luận (giảng cái mình có) mà không đi sâu phần áp dụng thực tiễn (cái học viên cần).

Có thể nói, hoạt động giảng dạy ở Trường Chính trị có đặc thù riêng đòi hỏi phải bảo đảm tính khoa học, thực tiễn và nghệ thuật. Bởi vì, nội dung chương trình là những kiến thức về lý luận của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, quan điểm, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước; những kiến thức về kỹ năng, nghiệp vụ công tác đảng và đoàn thể ở cơ sở... Đối tượng người học là đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý, cán bộ nguồn ở cơ sở có quá trình công tác nhất định và có kinh nghiệm thực tiễn khá phong phú. Vì vậy, trong quá trình giảng dạy, giảng viên không chỉ dừng lại ở việc cung cấp những kiến thức được thể hiện trong giáo trình, mà trong mỗi bài giảng, giảng viên cần bám sát thực tiễn, dẫn chứng bằng các tình huống thực tế diễn ra ở cơ sở. Bằng những tình huống thực tiễn sẽ làm cho lý luận gần với thực tiễn. Thông qua những tình huống thực tiễn sẽ giúp học viên có kiến thức, phương pháp và nghiệp vụ để giải quyết tốt công việc ở cơ sở.

Để đáp ứng yêu cầu ngày càng cao của người học, đòi hỏi giảng viên phải nắm rõ công tác thực tế ở cơ sở, có kiến thức thực tiễn sâu rộng. Kiến thức thực tiễn mà giảng viên cần nắm và tìm hiểu là tình hình kinh tế - xã hội, quốc phòng - an ninh của địa phương; kỹ

năng lãnh đạo, điều hành của cán bộ chủ chốt; hoạt động của các tổ chức chính trị - xã hội; việc triển khai thực hiện các chỉ thị, nghị quyết của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước ở cơ sở, kỹ năng xử lý và giải quyết tình huống đối với những vấn đề ở cơ sở; hoạt động lãnh đạo của cấp ủy, tổ chức đảng ở cơ sở...

Ngoài ra, Trường Chính trị cần tăng cường xây dựng và sử dụng đội ngũ giảng viên thỉnh giảng, những người làm công tác chuyên môn sâu trong các lĩnh vực tham gia các chương trình đào tạo, bồi dưỡng của nhà trường để đáp ứng yêu cầu nâng cao chất lượng cũng như gắn với thực tiễn công tác của người học. Cơ sở vật chất, trang thiết bị phục vụ cho công tác đào tạo, bồi dưỡng của nhà trường phải đáp ứng được việc áp dụng, sử dụng các phương pháp giảng dạy hiện đại, nhất là phải đảm bảo tiêu chí về cơ sở vật chất của trường chính trị chuẩn đã được Ban Thường vụ Tỉnh ủy phê duyệt tại Kết luận số 350-KL/TU ngày 09/02/2022 về *Đề án phát triển trường chính trị tỉnh từ nay đến năm 2030 và những năm tiếp theo*. Vì vậy, trong thời gian tới, cấp ủy, chính quyền tỉnh Đồng Nai cần quan tâm hơn nữa đến công tác đào tạo, bồi dưỡng cho đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý các cấp, nhất là đào tạo, bồi dưỡng về lý luận chính trị, góp phần xây dựng đội ngũ cán bộ chuyên nghiệp, có lập trường tư tưởng, bản lĩnh chính trị vững vàng, đủ sức lãnh đạo địa phương phát triển nhanh và bền vững □

(1) và (9) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, t.5, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr.273 và 273-274

(2) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, t.2, Sđd, tr.268

(3) *Nâng cao chất lượng đào tạo, bồi dưỡng lý luận chính trị cho cán bộ, đảng viên*, <http://www.baodongnai.com.vn>, ngày 29/8/2021

(4), (5) và (6) Tỉnh ủy Đồng Nai, *Văn kiện Đại hội Đảng bộ tỉnh Đồng Nai lần thứ XI*, nhiệm kỳ 2020 - 2025, 2020, tr.57, 61 và 57

(7), (8) và (10) Đảng cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, t.II, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2021, tr.235, 236 và 236